

Brusel 9. června 2023
(OR. en)

10457/23

LIMITE

ENV 665
CLIMA 289
POLGEN 55
AG 50

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Předmět:	Dopad trhu Evropské unie s uhlíkem na různé politiky EU – informace Polska

S ohledem na zasedání Rady pro obecné záležitosti konající se dne 27. června 2023 naleznou delegace v příloze poznámku polské delegace.

Vysvětlující poznámka Polska k výměně názorů týkající se dopadu trhu EU s uhlíkem na různé politiky EU, včetně energetiky, konkurenceschopnosti hospodářství EU, sociální životní úrovně v EU

Potřeba horizontální diskuse o dopadu trhu EU s uhlíkem na různé politiky EU

EU zahajuje období zvýšených ambicí v oblasti snižování emisí skleníkových plynů s novými budoucími výzvami. V posledních letech vypracovala EU právní předpisy v oblasti klimatu, které ovlivňují mnoho různých politik EU. Mají tedy dopad nejen na životní prostředí, ale také na energetiku, průmysl, náklady na transformaci, zaměstnanost a další sociální otázky. Zároveň již nyní zažíváme významný dopad cen uhlíku na ceny energií. Důsledky jsou dvojí. Na jedné straně rostou náklady na průmyslovou výrobu v EU, což nepříznivě ovlivňuje globální konkurenceschopnost evropských společností a ekonomik. Na druhé straně je mnoho evropských občanů konfrontováno s rostoucím rizikem energetické chudoby. Je proto třeba diskutovat o dopadu, který má systém EU pro obchodování s emisemi na ceny energie, a o všech hlavních socioekonomických výzvách, které s ním souvisejí, zejména o konkurenceschopnosti hospodářství EU a otázce energetické chudoby, která ohrožuje mnoho našich občanů.

Proč tuto diskusi potřebujeme?

Je zřejmé, že výrazně vyšší ceny energií a jejich volatilitu je třeba připsat kombinaci faktorů. Zatímco některé z nich jsou pozitivní a očekávaly se (např. zvýšená poptávka spojená s hospodářským oživením po pandemii), jiné jsou mimo naši kontrolu a nepředvídatelné (mimořádné povětrnostní podmínky, rekordně vysoké ceny zemního plynu, geopolitická situace). Proto se zaměříme na faktory, které lze kontrolovat, neboť souvisejí s politikami a opatřeními EU, konkrétně se systémem EU pro obchodování s emisemi.

Je to obzvláště naléhavé, neboť okolnosti se od předložení balíčku „Fit for 55“ výrazně změnily. Různé faktory vedly k rekordně vysokým cenám povolenek EU, čímž vzniká další tlak na zvyšování a volatilitu cen energií. Posouzení dopadů připojená k plánu dosažení cíle v oblasti klimatu do roku 2030 a návrh revize směrnice EU o systému ETS proto nejsou v souladu se současnou realitou a již nejsou vhodná pro daný účel. Současná úroveň cen povolenek EU dramaticky překonala všechny scénáře pro roky 2025 a 2030, které byly v těchto dokumentech uvedeny. Naši občané a průmyslová odvětví však dnes čelí rostoucím výzvám způsobeným vysokými cenami energie a povolenek EU. Okolnosti se změnily a nastal čas zohlednit je v EU nikoli v různých odvětvových diskusích, ale skutečně horizontálním způsobem. I když se dopad cen povolenek EU na ceny energií může v jednotlivých členských státech lišit, nelze jej zanedbávat. Některé členské státy vykazují vysokou intenzitu emisí při výrobě elektřiny a tepla a výrazně vyšší podíl nákladů na nákup povolenek EU se tak projevuje na ceně energie (v případě Polska činil v roce 2022 průměrný podíl na velkoobchodních cenách elektřiny 50 %, zatímco v EU 20 %).

Podíl EU na celosvětovém HDP klesl z 25 % v roce 1990 na 17 % v roce 2020. To znamená, že k celosvětovému hospodářskému růstu posledních tří desetiletí docházelo především mimo EU – v Asii, a zejména v Číně. Ačkoli lze tento pokles částečně přičíst různým východiskům, stojí za zmínku, že růst EU – a zejména růst v eurozóně – byl pomalejší i ve srovnání s USA. Relativní podíl EU na světovém obchodu se rovněž snížil. Značné rozdíly odhaluje srovnání podniků, které jsou páteří konkurenceschopnosti v Evropě, s jejich protějšky v USA. Mezi lety 2014 a 2019 rostly evropské podniky v průměru o 40 % pomaleji než srovnatelné podniky v USA.

V roce 2022 zaznamenala energeticky náročná odvětví, včetně základních kovů, chemických látek, nekovových nerostů a papíru, oproti roku 2021 snížení průmyslové výroby, zatímco v jiných výrobních odvětvích došlo k jejímu zvýšení. Například výroba chemických výrobků v roce 2022 poklesla meziročně o více než 6 % a výroba základních kovů o 4 %. Následkem toho řada podniků přesunula svou podnikatelskou činnost mimo EU. Největší společnost v chemickém průmyslu podle výnosů na světě například oznámila, že kvůli vysokým nákladům na energii přesune výrobu z Evropy, což povede ke ztrátě přibližně 2 600 pracovních míst.

Ceny energií v poslední době sice vykazovaly známky stabilizace, částečně k ní ale došlo díky politikám a zásahům vlád členských států. Je však třeba zdůraznit, že všechna použitá opatření zatížila vládní účty, čímž se snížila schopnost poskytovat finanční podporu jiným oblastem (např. transformaci energetiky). Mimoto, třebaže se v roce 2022 zvyšování účtů za energii díky vládním intervencím a smlouvám s pevně stanovenou cenou zastavilo, musíme se připravit na další růst cen před zimou 2023, neboť Evropa čelí rostoucí konkurenci v oblasti dodávek energie z Číny.

Ačkoli nadměrné ceny energie zvyšují životní náklady všech Evropanů, zátěž není rozložena mezi obyvatelstvo rovnoměrně. Nepříznivé důsledky pocítují zejména domácnosti s nízkými příjmy ve špatně izolovaných obydlích, která nemají tepelná čerpadla ve sklepě, ani solární panely na střeše. Podle údajů Eurostatu nebylo v roce 2020 asi 35 milionů občanů EU (přibližně 8 % obyvatel EU) schopno dostatečně vytápět své obydlí. Prudký nárůst cen energií, který začal v roce 2021 a zhoršil se v důsledku ruské invaze na Ukrajinu v únoru 2022, spolu s dopadem krize COVID-19 pravděpodobně zhoršil již tak obtížnou situaci mnoha občanů EU. Z údajů Střediska EU pro sledování energetické chudoby navíc vyplývá, že odhadovaný počet energeticky chudých občanů v Evropské unii by mohl dosáhnout až 125 milionů osob, přičemž vysoké ceny energie jsou jedním ze tří klíčových faktorů, které tento jev způsobují. Zahrnutí budov a odvětví silniční dopravy do systému EU pro obchodování s emisemi může situaci ještě zhoršit.

Proč je Rada pro obecné záležitosti vhodným fórem pro tuto diskusi?

Rada pro obecné záležitosti má jedinečnou úlohu při koordinaci politik a horizontálních záležitostí EU. V souladu s čl. 16 odst. 6 Smlouvy o Evropské unii zajišťuje Rada pro obecné záležitosti soudržnost práce Rady v jednotlivých složeních. Jak stanoví čl. 2 odst. 2 jednacího řádu Rady: „Odpovídá za celkovou koordinaci politik, institucionální a správní otázky, průřezová témata týkající se více politik Evropské unie, jako je například víceletý finanční rámec a rozšíření, jakož i za všechna další témata, která jí svěří Evropská rada, s ohledem na pravidla fungování hospodářské a měnové unie.“ Tím, kdo odpovídá za řešení systému EU pro obchodování s emisemi, je Rada ve složení pro životní prostředí. Dopad tohoto režimu je však vícerozměrný. Úzce souvisí s otázkami, které spadají do pravomoci jiných složení Rady. Zaprvé Rada pro dopravu, telekomunikace a energetiku, ta se zabývá vysokými cenami energie a jejich volatilitou. Zadruhé Rada pro konkurenceschopnost, která je odpovědná za konkurenceschopnost evropského průmyslu. Zatřetí Rada pro hospodářské a finanční věci, která řeší náklady na klimatickou transformaci. A konečně Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele, jež se zabývá energetickou chudobou.

Systém EU ETS je jedním z hlavních nástrojů politiky EU v oblasti klimatu. Jeho přímý dopad na ceny energie však vytváří mnoho rizik pro průmyslovou výrobu v EU a rostoucí riziko energetické chudoby (které se začleněním budov a silniční dopravy do nového systému ETS zvýší). Vzhledem k průřezové povaze této problematiky by měla být naléhavě projednána způsobem umožňujícím koordinovanou reakci na uvedené výzvy. Navrhujeme proto, aby Rada pro obecné záležitosti byla pověřena vedením komplexního dialogu o této záležitosti. Je potřeba, abychom politiky EU, jichž se tento systém týká, řádně koordinovali a poskytli našim občanům a průmyslovým odvětvím větší jistotu.